

คู่มือ

แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ

คำนำ

เนื่องจากปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการ กำลังดำเนินการพัฒนาหลักสูตรระดับชาติซึ่งเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะขึ้นใช้แทนหลักสูตรฉบับเดิม (ซึ่งเป็นหลักสูตรอิงมาตรฐาน) ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะระดับชาตินี้ รัฐเปิดโอกาสให้สถานศึกษาทุกสังกัดในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาสามารถพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะให้เหมาะสมกับบริบทของตนได้ โดยมีการทดลองใช้หลักสูตรและเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะนำผลไปใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรระดับชาติ ความเคลื่อนไหวและความก้าวหน้าของการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะระดับชาติดังกล่าว ส่งผลให้สถานศึกษาทั่วประเทศเกิดความตื่นตัว สนใจที่จะเรียนรู้และปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาของตนให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จึงต้องการความรู้และแนวทางในการในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ เพื่อให้สอดคล้องกับทิศทางการศึกษาของประเทศ

เพื่อช่วยให้สถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมศึกษารวมทั้งสถานศึกษาทั่วไปที่สนใจ สามารถดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะได้อย่างเหมาะสม คณะอนุกรรมการด้านส่งเสริมการบริหารวิชาการ สำนักงานนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา และคณะวิจัยโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้ร่วมกันจัดทำแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะฉบับนี้ขึ้น ให้เป็นบริการวิชาการ เพื่อหนุนเสริมการเรียนรู้และการดำเนินงานของสถานศึกษาทุกสังกัด

สารบัญ

แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ

คำนำ	หน้า
ส่วนที่ 1 วัตถุประสงค์ของการจัดทำคู่มือ แนวคิด และหลักการสำคัญที่เกี่ยวข้องกับ การศึกษาฐานสมรรถนะ	1
1. วัตถุประสงค์ของการจัดทำคู่มือ	1
2. แนวคิดสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาฐานสมรรถนะ	1
2.1 แนวคิดและความหมายของสมรรถนะ	1
2.2 แนวคิดการศึกษาฐานสมรรถนะ	2
2.3 หลักการของหลักสูตรฐานสมรรถนะ	3
2.4 ลักษณะสำคัญของการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ	3
2.5 ลักษณะสำคัญของการวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ	4
3. หลักการสำคัญเพื่อการปฏิรูปหลักสูตร (Curriculum) การเรียนการสอน (Instruction) และการวัดผลประเมินผล (Assessment) : CIA ในระดับการศึกษาต่าง ๆ	5
3.1 หลักการทั่วไปในการจัดหลักสูตร การเรียนการสอน และการวัดประเมินผล	5
3.2 หลักการในการปฏิรูป CIA ในระดับประถมศึกษาตอนต้น	6
3.3 หลักการในการปฏิรูป CIA ในระดับประถมศึกษาตอนปลาย	7
3.4 หลักการในการปฏิรูป CIA ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	8
3.5 หลักการในการปฏิรูป CIA ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	9
ส่วนที่ 2 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ	11
ช่วงที่ 1 การจัดทำกรอบหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ	12
ช่วงที่ 2 การจัดทำหลักสูตรระดับชั้นเรียน	15
ช่วงที่ 3 การใช้หลักสูตร/ การพัฒนาผู้เรียนสู่สมรรถนะ	16
ช่วงที่ 4 การนำผลการใช้หลักสูตรสู่การปรับปรุงกรอบหลักสูตรให้สมบูรณ์	18

ภาคผนวกที่ 1: รายการสมรรถนะหลักสำหรับผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้มีการพัฒนาไว้แล้ว

- 1.1 รายการสมรรถนะหลัก 5 สมรรถนะ ของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 1.2 รายการ 10 สมรรถนะหลัก ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
- 1.3 รายการ 7 สมรรถนะหลักและ 4 สมรรถนะในความฉลาดรู้พื้นฐาน (basic literacy) ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
- 1.4 รายการ 6 สมรรถนะของโรงเรียนรุ่งอรุณ

ภาคผนวกที่ 2 : แบบฟอร์มการจัดทำกรอบหลักสูตรสถานศึกษาสมรรถนะ

ภาคผนวกที่ 3 : ตัวอย่างหลักสูตรสถานศึกษาสมรรถนะ ของโรงเรียนรุ่งอรุณ

ภาคผนวกที่ 4 : ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ

- 4.1 แบบฟอร์มการจัดทำแนวคิดหลักในการพัฒนาโรงเรียน(School concept) ของโรงเรียนรุ่งอรุณ
- 4.2 ตัวอย่างตารางแสดงข้อมูลเพื่อพัฒนาบุคลากร

ส่วนที่ 1

วัตถุประสงค์ของการจัดทำคู่มือ แนวคิดและหลักการสำคัญที่เกี่ยวข้องกับ

การศึกษาฐานสมรรถนะ

1. วัตถุประสงค์ของการจัดทำคู่มือ

1.1 เพื่อเป็นแนวทางสำหรับสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา รวมทั้งสถานศึกษาทั่วไปที่สนใจ นำไปใช้ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ

1.2 เพื่อเป็นแนวทางสำหรับคณะกรรมการขับเคลื่อนศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาให้ความเห็นชอบหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษา

1.3 เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ นักการศึกษา นักวิชาการ ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญ และครูในการทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงทางวิชาการ (coach) ให้แก่สถานศึกษาโดยเฉพาะทางด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล รวมทั้งการบริหารจัดการหลักสูตรและการพัฒนาบุคลากร

1.4 เพื่อเป็นข้อมูล ความรู้ แก่ อาจารย์ นิสิต นักศึกษา นักวิจัย ที่ทำงานด้านหลักสูตรและการสอนหรือผู้สนใจ

2. แนวคิดสำคัญที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรฐานสมรรถนะ

2.1 แนวคิด และความหมายของสมรรถนะ

การเปลี่ยนแปลงในโลกยุคปัจจุบัน รวมถึงสภาพการแข่งขันอย่างรุนแรงทำให้องค์กรทุกแห่งต้องเผชิญกับความเสี่ยงที่สูงขึ้น อุตสาหกรรมหลายแห่งกำลังเผชิญภาวะ Digital Disruption หรือการพลิกผันทางดิจิทัลที่ทำให้นวัตกรรมทางเทคโนโลยีใหม่ๆ เปลี่ยนแปลงรูปแบบ วิธีการ รวมถึงพฤติกรรมของคนในสังคมไปอย่างฉับพลัน ทั้งทางธุรกิจ สังคม และวัฒนธรรม ทำให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในปัจจุบันต้องการการพัฒนามนุษย์ที่อุดมไปด้วยความรู้ ทักษะและความสามารถที่พร้อมจะต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลง หรือที่เรียกว่า “สมรรถนะ (Competency)” เนื่องจากสมรรถนะเป็นคุณสมบัติที่ช่วยให้บุคคลประสบความสำเร็จในการทำงาน สมรรถนะ

จึงเป็นผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา และการเรียนรู้ ดังนั้นระบบการศึกษาในปัจจุบันจึงควรช่วยกันพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะสำคัญที่จะเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

เดวิด ซี. แม็กเคลลันด์ (David C. McClelland) แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ได้นำเสนอโมเดลภูเขาน้ำแข็ง (Iceberg Model) ในการอธิบายแนวคิดเรื่องสมรรถนะไว้ว่า การที่บุคคลจะมีพฤติกรรมในการทำงานอย่างไรมันขึ้นอยู่กับสิ่งที่มีอยู่ อันได้แก่ ความรู้ ทักษะ และความสามารถต่าง ๆ ซึ่งเปรียบเหมือนส่วนหนึ่งของภูเขาน้ำแข็งที่อยู่เหนือน้ำ และสามารถสังเกตเห็นได้ง่าย ส่วนคุณลักษณะอื่นๆ เช่นแรงจูงใจ ลักษณะนิสัย เจตคติ ซึ่งเปรียบเสมือนส่วนที่อยู่ใต้น้ำและสังเกตเห็นได้ยาก การมีเพียงความรู้และทักษะนั้นยังไม่ถือเป็นสมรรถนะ จนกว่าบุคคลนั้นจะสามารถนำความรู้และทักษะมาประยุกต์ใช้กับงาน จึงจะถือว่าบุคคลนั้นมีสมรรถนะ ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า สมรรถนะเป็นพฤติกรรมเชิงคุณลักษณะส่วนบุคคล และความสามารถที่แสดงออกให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ รวมทั้งพฤติกรรมการทำงานในบทบาทและสถานการณ์ที่ทำให้ประสบความสำเร็จ และเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติของคำว่า สมรรถนะดังนี้

สมรรถนะหมายถึงพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถของบุคคลในการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะต่างๆ ที่ตนมีให้เหมาะสมในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ การใช้ชีวิต และการแก้ปัญหา สอดคล้องกับบริบทของสังคมและวัฒนธรรมในสถานการณ์ที่หลากหลาย

2.2 แนวคิดการศึกษาฐานสมรรถนะ

การศึกษาฐานสมรรถนะ คือ การจัดการศึกษาดัวยระบบหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency – Based Curriculum : CBC) การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ (Competency – Based Instruction : CBI) และการวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ (competency – Based Assessment : CBA) ซึ่งเป็นการศึกษาที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner Centric) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจ ความถนัด และก้าวหน้าไปตามความสามารถของตน โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะหลักที่จำเป็นสำหรับการทำงาน การแก้ปัญหา และการดำรงชีวิต เป็นการศึกษาที่ออกแบบองค์ประกอบต่าง ๆ โดยคำนึงถึงความเสมอภาค ให้ผู้เรียนทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถตอบสนองความแตกต่างที่หลากหลายของผู้เรียน โดยมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. มุ่งให้ผู้เรียนแสดงความสามารถที่เชี่ยวชาญ เน้นการนำความรู้ไปใช้จริง
2. คาดหวังให้ผู้เรียนทุกคนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้

3. ผู้เรียนรับผิดชอบต่อตัวเองให้ถึงเป้าหมาย สามารถออกแบบการเรียนรู้ของตนเองได้ สามารถเรียนได้ในสถานที่และเวลาที่แตกต่างกัน โดยการช่วยเหลือ สนับสนุนอย่างยืดหยุ่น ตามลักษณะเฉพาะของผู้เรียน
4. ผู้เรียนจะได้รับการประเมินเมื่อพร้อม เน้นการปฏิบัติด้วยเครื่องมือวัดที่เข้าถึงความเชี่ยวชาญของผู้เรียน

2.3 หลักการของหลักสูตรฐานสมรรถนะ

หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency – Based Curriculum : CBC) ยึดหลักการสำคัญดังนี้

1. เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิต มีความเชื่อมโยงกับบริบทและชีวิตจริงของผู้เรียน โดยมีการกำหนดสมรรถนะหลักที่เหมาะสมสำหรับแต่ละช่วงชั้น ให้ครูผู้สอนนำไปใช้เป็นหลักในการกำหนดจุดประสงค์ สาระการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล
2. เป็นหลักสูตรที่ให้ความสำคัญกับพฤติกรรม การกระทำ การปฏิบัติของผู้เรียน มิใช่ที่การรู้หรือมีความรู้เพียงเท่านั้น แต่ผู้เรียนต้องสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ ค่านิยม และคุณลักษณะต่างๆ ในการแก้ปัญหาสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวัน
3. เป็นหลักสูตรที่ใช้ผลลัพธ์ (สมรรถนะ) นำสู่จุดมุ่งหมายการเรียนรู้ กล่าวคือ เป็นหลักสูตรที่เน้น “OUTPUT” คือสมรรถนะ ซึ่งเป็นผลลัพธ์ ไม่ใช่ “INPUT” คือเนื้อหาสาระที่เป็นตัวป้อน
4. เป็นหลักสูตรที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความต้องการของผู้เรียน ครู และสังคม

2.4 ลักษณะสำคัญของการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ

การเรียนการสอนฐานสมรรถนะ (Competency – Based Instruction : CBI) มีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. เป็นการเรียนการสอนที่มีสมรรถนะเป็นเป้าหมาย คือ มุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่าง ๆ อย่างเป็นองค์รวมในการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหา และการใช้ชีวิต
2. เป็นการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เรียนรู้เพื่อให้สามารถใช้งานได้จริงในสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตจริง เป็นการเรียนเพื่อใช้ประโยชน์ไม่ใช่การเรียนเพื่อรู้เท่านั้น

3. เป็นการเรียนการสอนเน้น “ การปฏิบัติ ” โดยมีชุดของเนื้อหาความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการนำไปสู่สมรรถนะที่ต้องการ จึงทำให้สามารถลดเวลาเรียนเนื้อหาจำนวนมากที่ไม่จำเป็น เพื่อให้ผู้เรียนมีเวลาในการเรียนรู้เนื้อหาที่จำเป็นในระดับที่ลึกซึ้งขึ้น และมีโอกาสได้ฝึกฝนการใช้ความรู้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะในระดับชำนาญหรือเชี่ยวชาญ

4. เป็นการเรียนการสอนที่มีการบูรณาการความรู้ข้ามศาสตร์ ความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานใดงานหนึ่ง จะได้รับการนำไปใช้เพื่อความสำเร็จของการปฏิบัติงาน

5. เป็นการเรียนการสอนที่ผู้เรียนสามารถใช้เวลาในการเรียนรู้ และมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ไปตามความถนัดและความสามารถของตน สามารถไปได้เร็ว – ช้าแตกต่างกันได้

6. เป็นการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนเพื่อการปรับปรุงพัฒนาการเรียนรู้ให้ก้าวหน้า

2.5 ลักษณะสำคัญของการวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ

การวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ (Competency – Based Assessment : CBA) มีลักษณะสำคัญดังนี้

1. มุ่งวัดสมรรถนะอันเป็นองค์รวมของความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่าง ๆ ไม่ใช่เวลามากกับการสอบวัดตามตัวชี้วัดจำนวนมาก

2. วัดจากพฤติกรรม /การกระทำ/ การปฏิบัติ ที่แสดงออกถึงความสามารถในการใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่าง ๆ ตามเกณฑ์การปฏิบัติ (Performance Criteria) ที่กำหนด เป็นการวัดอิงเกณฑ์ มีใช้องค์กลุ่มและมีหลักฐานการปฏิบัติ (Evidence) ที่ใช้ตรวจสอบได้

3. ใช้การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) จากสิ่งที่คุณเรียนได้ปฏิบัติจริง และความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน เช่น การประเมินการปฏิบัติ (Performance assessment) การประเมินชิ้นงาน การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio Assessment) รวมถึงการประเมินตนเอง (Student Self-assessment) และการประเมินโดยเพื่อน (Peer Assessment)

4. ใช้สถานการณ์เป็นฐาน เพื่อให้บริบทการวัดและประเมินเป็นสภาพจริงมากขึ้น เช่น อาจเตรียมบริบทเป็นข้อความ รูปภาพ ภาพเคลื่อนไหว สถานการณ์จำลอง หรือสถานการณ์เสมือนจริงในคอมพิวเตอร์ ซึ่งสามารถประเมินได้หลายประเด็นในสถานการณ์เดียวกัน

5. ผู้เรียนได้รับการประเมินไปตามลำดับชั้นของสมรรถนะที่กำหนด หากไม่ผ่านจะต้องได้รับการซ่อมเสริมช่วยเหลือ จนกระทั่งสามารถผ่านจึงจะก้าวไปสู่ลำดับชั้นต่อไป

6. การรายงานผล เป็นการให้ข้อมูลพัฒนาการและความสามารถของผู้เรียนตามลำดับชั้นที่ผู้เรียนทำได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด

3. หลักการสำคัญเพื่อการปฏิรูปหลักสูตร (Curriculum) การเรียนการสอน (Instruction) และการวัดผลประเมินผล (Assessment): CIA ในระดับการศึกษาต่าง ๆ

จากผลการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูล และข้อเสนอแนะจากงานวิจัย และความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย คณะวิจัยในโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาและทดลองใช้กรอบสมรรถนะสำหรับผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา * (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา : 2561) ได้จัดทำหลักการสำคัญเพื่อการปฏิรูปหลักสูตร การเรียนการสอน และการวัดประเมินผล ในระดับการศึกษาต่าง ๆ ไว้ให้เป็นหลักในการปรับเปลี่ยนหรือจัดทำหลักสูตรในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้

3.1 หลักการทั่วไปในการจัดหลักสูตร การเรียนการสอน และการวัดประเมินผล

ในการพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอน และการวัดประเมินผลโดยใช้สมรรถนะเป็นฐานหลักมีหลักการสำคัญที่พึงพิจารณา ดังนี้

1. ให้หลักสูตรมีความยืดหยุ่น เอื้อให้สถานศึกษาและครูสามารถตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของผู้เรียนและบริบทที่มีความแตกต่างหลากหลาย

2. ให้หลักสูตรกำหนดสมรรถนะหลักที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนแต่ละช่วงชั้น รวมทั้งกำหนดสาระความรู้ และทักษะที่เป็นเกณฑ์ขั้นต่ำซึ่งผู้เรียนทุกคนควรจะได้รับ โดยมีพื้นที่และเวลาเหลือให้สถานศึกษาสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนได้ตามความต้องการของผู้เรียนและบริบทที่แตกต่างกันและมีสัดส่วนที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนตามช่วงวัย

*สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2561) . รายงานเฉพาะเรื่องที่ ๑๒ หลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ : รายงานพันธกิจโดยคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา.

3. ให้หลักสูตรส่งเสริมผู้เรียนให้ได้เรียนรู้ตามความสนใจ ความถนัด ความสามารถ และได้มีโอกาสพัฒนาตนเองสู่ความเชี่ยวชาญตามความถนัดของตน
4. ให้หลักสูตรจัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองในด้านต่างๆอย่างสมดุล
5. ให้หลักสูตรเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมสำหรับการประกอบอาชีพ
6. ให้หลักสูตรจัดสาระและประสบการณ์เรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียน
7. ให้หลักสูตรมีการจัดรายวิชาและกิจกรรมที่เอื้อต่อผู้เรียนในช่วงรอยต่อเมื่อจบการศึกษาแต่ละระดับและช่วงวัย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัว มีความพร้อมในการศึกษาต่อได้ตามความสนใจเฉพาะสาขา และการประกอบอาชีพในอนาคต
8. ให้มีการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิด ได้ลงมือทำ สะท้อนคิด ปรับปรุงและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ได้เรียนรู้จากการลงมือทำ การทำงานร่วมกับผู้อื่น การคิดสร้างสรรค์ สามารถผลิตชิ้นงาน สิ่งประดิษฐ์ กระบวนการ วิธีการและนวัตกรรมตามความเหมาะสมกับวัยและความสามารถ
9. ให้มีการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะหลักในระดับที่เหมาะสมกับช่วงวัย ให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่างๆในการปฏิบัติงานให้ได้ผลลัพธ์ในระดับที่ต้องการ
10. ให้มีการจัดการเรียนการสอนที่ตอบสนองความแตกต่างที่หลากหลายของผู้เรียน บริบท ภูมิสังคมและวัฒนธรรม โดยคำนึงถึงความเสมอภาคและการให้โอกาสที่เท่าเทียมกัน
11. มีการสอบในลักษณะของการสอบเพื่อตัดสินและการแข่งขันให้น้อยที่สุด และส่งเสริมการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning) ที่ใช้ผลการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ผู้เรียนประเมินการเรียนรู้ของตน (Assessment as Learning) เพื่อการพัฒนาปรับปรุงและวางแผนการเรียนรู้ของตน
12. การประเมินผลการเรียนรู้ระดับชาติทั้ง NT และ O-NET ให้เป็นการประเมินสมรรถนะความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะต่างๆในการปฏิบัติงานและแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จ

3.2 หลักการในการปฏิรูป CIA ในระดับประถมศึกษาตอนต้น

ในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะในระดับประถมศึกษาตอนต้น มีหลักการสำคัญที่พืงนำมาพิจารณา ดำเนินการ ดังนี้

1. จัดโครงสร้างเวลาเรียนและสาระการเรียนรู้ให้มีความยืดหยุ่น ให้สถานศึกษาและครูสามารถตอบสนองความต้องการที่แตกต่างกันของผู้เรียนและบริบท
2. จัดสภาพแวดล้อม กิจกรรม ประสบการณ์และแหล่งเรียนรู้ใกล้ตัวที่หลากหลาย ให้เอื้อต่อการปรับตัวของผู้เรียนในช่วงรอยต่อระหว่างการศึกษาปฐมวัยกับการศึกษาระดับประถมศึกษา โดยจัดให้มีช่วงเวลาในการเตรียมความพร้อมในช่วงเปิดภาคเรียนที่ ๑ (ประมาณ ๔-๖ สัปดาห์) เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างราบรื่นต่อเนื่อง
3. ให้ความสำคัญกับการวางพื้นฐานทางด้านภาษา คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์
4. ให้มุ่งพัฒนาสมรรถนะหลักที่สำคัญอย่างสอดคล้องต่อเนื่องกันกับสมรรถนะของเด็กปฐมวัย
5. ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่เน้นการปฏิบัติจริง (Active Learning) ในชีวิตประจำวัน และการจัดการเรียนการสอนที่ตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียน (Differentiate Instruction)
6. ให้ความสำคัญกับการพัฒนาลักษณะนิสัยอันดีงาม การเป็นคนดี มีวินัย และมีความรับผิดชอบ
7. ใช้การวัดผลประเมินผลเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ (Formative Assessment) ที่เน้นการประเมินสมรรถนะและความสามารถอย่างเป็นองค์รวม
8. ไม่ควรให้มีการทดสอบในลักษณะที่เป็นการตัดสินผู้เรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๒ ซึ่งส่งผลกระทบต่อครูและเด็ก แต่สามารถคัดกรองเด็กด้วยวิธีการและในเวลาที่เหมาะสม เพื่อให้ความช่วยเหลือเด็กตามความต้องการจำเป็น

3.3 หลักการในการปฏิรูป CIA ในระดับประถมศึกษาตอนปลาย

หลักการในการปฏิรูป CIA ในระดับประถมศึกษาตอนปลายเป็นการกำหนดหลักสูตรเชื่อมต่อกับระดับประถมศึกษาตอนต้นที่เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เพิ่มความเข้มข้นในรายวิชาพื้นฐานและรายวิชาเพิ่มเติมมากขึ้น และเพื่อเป็นการสร้างรอยเชื่อมต่อกที่กลมกลืนในการเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ดังนี้

1. เพิ่มความเข้มข้นในรายวิชาพื้นฐานและลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาสาระ
2. พัฒนาสมรรถนะหลักให้หลากหลายเพิ่มขึ้นจากระดับประถมศึกษาตอนต้นในลักษณะองค์รวมที่เน้นส่งเสริมการบูรณาการสมรรถนะหลัก 10 สมรรถนะ ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการพัฒนาศักยภาพที่สอดคล้องกับความสามารถและความสนใจ
3. จัดสภาพแวดล้อม กิจกรรม ประสบการณ์และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายมากขึ้น

4. ให้ความสำคัญกับการวางพื้นฐานที่เข้มข้นขึ้นทางด้านภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์
5. มุ่งพัฒนาสมรรถนะหลักที่สำคัญอย่างสอดคล้องต่อเนื่องกันกับสมรรถนะระดับประถมศึกษาตอนต้น
6. จัดการเรียนการสอนให้มุ่งพัฒนาสมรรถนะหลักอย่างเป็นองค์รวมโดยเน้นการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่เน้นการปฏิบัติจริง (Active Learning) และการจัดการเรียนการสอนตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียน (Differentiate Instruction)
7. ให้ความสำคัญกับการพัฒนาลักษณะนิสัยอันดีงาม การเป็นคนดี มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีจิตสาธารณะและมีความใส่ใจต่อวิถีชีวิตชุมชน และภูมิสังคมที่ตนอาศัยอยู่
8. ใช้การวัดผลประเมินผลเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ (Formative Assessment) ที่เน้นการประเมินสมรรถนะความสามารถเป็นองค์รวม
9. ส่งเสริมการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองในสิ่งที่สนใจโดยใช้สื่อ สารสนเทศ และดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้อย่างเท่าทัน
10. จัดกิจกรรมส่งเสริมความถนัดและความสนใจ เพื่อการวางพื้นฐานเรียนต่อตามความถนัดและการประกอบอาชีพที่ใฝ่ฝันในอนาคต

3.4 หลักการในการปฏิรูป CIA ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

หลักการในการปฏิรูป CIA ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการกำหนดหลักสูตรเชื่อมต่อกับระดับประถมศึกษาตอนปลายที่เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ใช้เวลาตามโครงสร้างเวลาเรียนที่เข้มข้นในรายวิชาพื้นฐานและรายวิชาเพิ่มเติมมากขึ้น และเพื่อการวางพื้นฐานในการเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ การเรียนต่อสายอาชีวศึกษา หรือการประกอบอาชีพ หลักการในการปฏิรูป CIA มีดังนี้

1. เพิ่มความเข้มข้นในรายวิชาพื้นฐานและรายวิชาเพิ่มเติม ที่เป็นทางเลือกให้กับผู้เรียนได้อย่างหลากหลายตามความถนัดและความสนใจมากขึ้น ลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาสาระ
2. พัฒนาสมรรถนะหลักให้หลากหลายเพิ่มขึ้นจากระดับประถมศึกษาตอนต้นในลักษณะองค์รวม เน้นการบูรณาการสมรรถนะหลัก ๑๐ สมรรถนะ เน้นการปฏิบัติจริงและส่งเสริมความสามารถและศักยภาพผู้เรียนที่สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจ

3. จัดหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความสามารถพิเศษและความสนใจของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันให้มากขึ้น โดยคำนึงถึงการจัดรายวิชาพื้นฐานและรายวิชาเพิ่มเติมที่สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจทางอาชีพ และการเรียนต่อไว้ในแผนการเรียนเฉพาะที่เป็นทางเลือกตามความต้องการของผู้เรียน
4. จัดสภาพแวดล้อม กิจกรรม และประสบการณ์ที่เน้นการพัฒนาสมรรถนะหลัก โดยการปฏิบัติจริง จากสถานประกอบการใกล้เคียงและภูมิปัญญาท้องถิ่น และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายมากขึ้น
5. ให้ความสำคัญกับการวางพื้นฐานที่เข้มข้นขึ้นทางด้านวิชาการและวิชาชีพ โดยมุ่งพัฒนา สมรรถนะหลักที่สำคัญเป็นการเฉพาะ
6. จัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่เน้นการปฏิบัติจริง (Active Learning)
7. ให้ความสำคัญกับการพัฒนาลักษณะนิสัยอันดีงาม การเป็นคนดี มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีจิตสาธารณะและมีความใส่ใจต่อวิถีชีวิตชุมชนและภูมิสังคมที่ตนอาศัยอยู่เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมไทยและสังคมโลก
8. ใช้การวัดผลประเมินผลเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ (Formative Assessment) ที่เน้นการประเมินสมรรถนะความสามารถอย่างเป็นองค์รวม เน้นการคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ และที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน สังคมไทย และสังคมโลก
9. ส่งเสริมการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองในสิ่งที่สนใจโดยใช้สื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล เพื่อการเรียนรู้ อย่างเท่าทันสามารถนำมาใช้ในเรียนรู้และการดำรงชีวิตประจำวัน
10. จัดกิจกรรมส่งเสริมความถนัดและความสนใจ เพื่อการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย การอาชีวศึกษา หรือการประกอบอาชีพที่ใฝ่ฝันในอนาคต

3.5 หลักการในการปฏิรูป CIA ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

หลักการในการปฏิรูป CIA ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการกำหนดหลักสูตรเชื่อมต่อกับระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ใช้เวลาตามโครงสร้างเวลาเรียนที่เข้มข้นในรายวิชาพื้นฐานและรายวิชาเพิ่มเติมมากขึ้น และเพื่อการวางพื้นฐานในการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น หลักการในการปฏิรูป CIA มีดังนี้

1. เพิ่มความเข้มข้นในรายวิชาพื้นฐานและรายวิชาเพิ่มเติม ที่เป็นการสร้างทางเลือกให้กับผู้เรียนได้อย่างหลากหลายตามความถนัดและความสนใจมากขึ้น ลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาสาระ
2. พัฒนาสมรรถนะหลักให้เข้มข้นขึ้น เพิ่มความซับซ้อนในการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ

3. จัดหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความสามารถพิเศษและความสนใจของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันให้มากขึ้น โดยคำนึงถึงการจัดรายวิชาพื้นฐานและรายวิชาเพิ่มเติมที่สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจทางอาชีพ และการเรียนต่อไว้ในแผนการเรียนเฉพาะที่เป็นทางเลือกตามความต้องการของผู้เรียน
4. จัดสภาพแวดล้อม กิจกรรม และประสบการณ์ที่เน้นการพัฒนาสมรรถนะหลัก โดยการปฏิบัติจริงจากสถานประกอบการใกล้เคียงและภูมิปัญญาท้องถิ่น และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายมากขึ้น
5. ให้ความสำคัญกับการวางพื้นฐานที่เข้มข้นขึ้นทางด้านวิชาการและวิชาชีพ โดยมุ่งพัฒนาสมรรถนะหลักที่สำคัญเป็นการเฉพาะ
6. จัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่เน้นการปฏิบัติจริง (Active Learning)
7. ให้ความสำคัญกับการพัฒนาลักษณะนิสัยอันดีงาม การเป็นคนดี มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีจิตสาธารณะและมีความใส่ใจต่อวิถีชีวิตชุมชนและภูมิสังคมที่ตนอาศัยอยู่เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมโลก
8. ใช้การวัดผลประเมินผลเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ (Formative Assessment) ที่เน้นการประเมินสมรรถนะความสามารถอย่างเป็นองค์รวม ที่เน้นการคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ และนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม
9. ส่งเสริมการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองในสิ่งที่สนใจโดยใช้สื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล เพื่อการเรียนรู้ อย่างเท่าทันสามารถนำมาใช้ในเรียนรู้และการดำรงชีวิตประจำวัน
10. จัดกิจกรรมส่งเสริมความถนัดและความสนใจ โดยเฉพาะกิจกรรมแนะแนวและกิจกรรมชุมนุมที่ส่งเสริมความสนใจเฉพาะให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความสนใจเฉพาะอย่างแท้จริง เพื่อการเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา หรือการประกอบอาชีพที่ใฝ่ฝันในอนาคต
11. จัดกิจกรรมการแนะแนวเพื่อการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ โดยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วางแผนเลือกตัดสินใจตั้งแต่เริ่มการเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ เพื่อให้มีช่วงเวลาการฝึกทักษะและความชำนาญพัฒนาสมรรถนะหลักที่จำเป็นต่อการนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน
12. แสวงหาความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาและสถานประกอบการที่ผู้เรียนสนใจในการประกอบอาชีพในอนาคต เพื่อการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกสมรรถนะที่จำเป็นและสำคัญต่อการเรียนต่อและการประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง

ส่วนที่ 2

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการที่ใช้เวลา และบุคลากรร่วมทำงานจำนวนมาก การดำเนินงานจึงมักมีการจัดแบ่งเป็นช่วงๆ โดยทั่วไป จัดได้เป็น 4 ช่วงคือ

ช่วงที่ 1 การจัดทำกรอบหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ

ช่วงที่ 2 การจัดทำหลักสูตรระดับชั้นเรียน

ช่วงที่ 3 การใช้หลักสูตรเพื่อพัฒนาผู้เรียนสู่สมรรถนะ

ช่วงที่ 4 การนำผลการใช้หลักสูตรสู่การปรับปรุงกรอบหลักสูตรให้สมบูรณ์

ทั้งนี้ในแต่ละช่วงจะประกอบไปด้วยขั้นตอนหลักดังแสดงในแผนภาพกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะต่อไปนี้

ช่วงที่ 1 การจัดทำกรอบหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ

การดำเนินการในช่วงแรก เป็นการจัดทำกรอบหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ ซึ่งครอบคลุมข้อมูล 8 ส่วนคือ 1) ข้อมูลทั่วไป 2) ที่มา เหตุผล และวิสัยทัศน์ของผู้บริหารในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ 3) ข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำหลักสูตร 4) แบบแผนของหลักสูตรฐานสมรรถนะ 5) การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ 6) การวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ 7) การบริหารจัดการหลักสูตร และ 8) การพัฒนาบุคลากร

รายการองค์ประกอบย่อย ๆ ของแต่ละส่วนที่ให้ไว้ในตารางข้างล่างนี้เป็นรายการที่มีรายละเอียดค่อนข้างครอบคลุม เพื่อให้เป็นแนวทางแก่สถานศึกษาในการพิจารณา สถานศึกษาสามารถเลือก หรือไม่เลือกรายการใดรายการหนึ่งได้ หากพิจารณาเห็นสมควรตามบริบทของตน

องค์ประกอบของหลักสูตร	แนวทางการให้ข้อมูล/รายละเอียด
ส่วนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไป	<ol style="list-style-type: none">1) ชื่อหลักสูตร2) ชื่อผู้เสนอ3) คณะที่ปรึกษา4) ชื่อสถานศึกษา (ไทยและอังกฤษ)5) วัน เดือน ปี ที่ก่อตั้ง6) ระดับชั้นที่เปิดสอน และจำนวนห้องเรียน7) ที่อยู่ โทรศัพท์ โทรสาร อีเมล และเว็บไซต์8) ชื่อผู้บริหารสถานศึกษา9) ข้อมูลครู และบุคลากร (จำนวนครูทั้งหมด ครูประจำชั้น วิชา ตำแหน่ง เพศ)10) ข้อมูลนักเรียน (จำนวน เพศ ในแต่ละระดับชั้น)11) ข้อมูล สื่อ คอมพิวเตอร์ และระบบสารสนเทศของโรงเรียน(เพื่อการจัดการเรียนรู้ การประเมินผล การบริหารจัดการ และการสนับสนุนการปฏิบัติงาน)12) ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานของโรงเรียน (น้ำไฟ ห้องสุขา ฯลฯ)

องค์ประกอบของหลักสูตร	แนวทางการให้ข้อมูล/รายละเอียด
ส่วนที่ 2 ที่มา เหตุผล และวิสัยทัศน์ของผู้บริหารในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ	<ol style="list-style-type: none"> 1) ความเป็นมาและเหตุผลที่ทำให้สถานศึกษามีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ 2) วิสัยทัศน์ของผู้บริหารที่มีต่อหลักสูตรฐานสมรรถนะ
ส่วนที่ 3 : ข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำหลักสูตร	<ol style="list-style-type: none"> 1) ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของโรงเรียน ปัญหา และความต้องการของผู้เรียนและโรงเรียน 2) ข้อมูลบริบทระดับชุมชน ท้องถิ่น 3) ข้อมูลบริบทระดับพื้นที่ จังหวัด 4) ข้อมูลบริบทระดับชาติ/ประเทศ และโลก
ส่วนที่ 4 : แบบแผนของหลักสูตรฐานสมรรถนะ	<ol style="list-style-type: none"> 1) หลักการของหลักสูตร 2) ปรัชญาที่ใช้เป็นหลักในการจัดการศึกษา 3) จุดเน้นของสถานศึกษา เช่น แนวคิดหลักของสถานศึกษา (School Concept) / เอกลักษณ์ของสถานศึกษา/ อัตลักษณ์ของนักเรียน 4) วิสัยทัศน์ (Vision) ของสถานศึกษา 5) พันธกิจ (Mission) ของสถานศึกษา 6) คุณลักษณะของผู้เรียนอันเป็นเป้าหมายของหลักสูตร 7) สมรรถนะหลักของสถานศึกษา 8) สมรรถนะย่อย และระดับ สมรรถนะของผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย 9) ขอบข่าย/กลุ่มสาระการเรียนรู้ 10) โครงสร้างหลักสูตร แสดงสัดส่วนกลุ่มวิชา และเวลาเรียนตามระดับการศึกษา
ส่วนที่ 5 : การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ	<ol style="list-style-type: none"> 1) วิธีการ รูปแบบการจัดสาระการเรียนรู้ เช่น จัดเป็นรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ โครงการ กิจกรรม ประสบการณ์ 2) หลักการและแนวทางการจัดการเรียนการสอน 3) วิธีสอน/กระบวนการ/รูปแบบการจัดการเรียนการสอนนวัตกรรมที่สถานศึกษาเลือกใช้

องค์ประกอบของหลักสูตร	แนวทางการให้ข้อมูล/รายละเอียด
ส่วนที่ 6 : การวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ	<ol style="list-style-type: none">1) การประเมินเพื่อพัฒนา : แนวทาง วิธีการ เครื่องมือ เกณฑ์การประเมิน2) การประเมินรวบยอด : แนวทาง วิธีการ เครื่องมือ เกณฑ์การประเมิน3) เกณฑ์การจบการศึกษา4) การรายงานผลการเรียนรู้
ส่วนที่ 7 : การบริหารจัดการหลักสูตร	<ol style="list-style-type: none">1) การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การจัดตารางเรียน2) การบริการ วัสดุ หลักสูตร การจัดหา/ จัดซื้อ/ จัดทำ สื่อ และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ3) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว ชุมชน องค์กร สถาบันการศึกษา และหน่วยงานต่าง ๆ4) การตรวจสอบ กำกับการทำงาน และการประกันคุณภาพการศึกษา5) การจัดระบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของครู ผู้บริหาร และบุคลากร เพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ การสอน และการพัฒนาวิชาชีพ เช่น การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)6) การสร้างความเข้าใจแก่ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เกี่ยวข้อง
ส่วนที่ 8 : การพัฒนาบุคลากร	<ol style="list-style-type: none">1) การพัฒนาผู้บริหาร : แผนการพัฒนา แนวทางและวิธีการพัฒนารอบคิดและสมรรถนะผู้บริหาร2) การพัฒนาครู : แผนการพัฒนา แนวทางและวิธีการพัฒนารอบคิดและสมรรถนะครู

ช่วงที่ 2 การจัดทำหลักสูตรระดับชั้นเรียน

ขั้นตอนการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงาน
<p>ส่วนที่ 1 : การจัดทำคำอธิบายรายวิชา/ ชุดวิชา / หน่วยการเรียนรู้/ โครงการ/ กิจกรรม</p>	<p>คำอธิบายควรประกอบด้วยสาระสำคัญ 4 ส่วน ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการ (สมรรถนะ คุณลักษณะ ทักษะ และความรู้ ที่ผู้เรียนได้รับ) 2) สาระการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ต้องการ (สาระจากกลุ่มสาระต่าง ๆ ซึ่งหมายรวมถึงความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ ที่เกี่ยวข้องกับสื่อนั้น) 3) แนวทางการจัดการเรียนรู้ (รายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ สถานการณ์ และงานต่าง ๆ รวมทั้งการใช้วิธีสอนและรูปแบบการสอนต่าง ๆ) 4) แนวทางการวัดและประเมินผล (ระบุวิธีการ เครื่องมือ และเกณฑ์การวัดและประเมินผล ที่ใช้ในการประเมินเพื่อพัฒนา (Formative assessment) และการประเมินรวบยอด (Summative assessment)
<p>ส่วนที่ 2 การจัดทำรายละเอียดของหน่วยการเรียนรู้/แผนการเรียนรู้</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) การออกแบบการเรียนการสอนตามคำอธิบายของชุดวิชา/ รายวิชา/ หน่วยการเรียนรู้/ โครงการ/ กิจกรรมและอื่น ๆ ที่ได้กำหนดไว้ และจัดทำเป็นแผนการสอน/ แผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งครูสามารถจัดทำในรูปแบบต่าง ๆ ได้ ไม่จำกัด เป็นส่วนที่ครูสามารถใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบแผนที่เห็นว่าสะดวกต่อการใช้งานและสามารถสื่อสารสาระสำคัญได้ดี อย่างไรก็ตาม โดยทั่วไปแล้ว สิ่งที่เป็นและขาดไม่ได้ของแผนการสอนจะประกอบด้วย 3 ส่วน คือ OLE ได้แก่ (1) Objective คือ จุดมุ่งหมาย หรือผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcome) (2) Learning Activities คือ กิจกรรมการเรียนรู้ และ (3) Evaluation คือ การประเมินผล ทั้งนี้ หลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะจะมีลักษณะพิเศษเพิ่มเติม คือ (1) จุดมุ่งหมายหรือผลลัพธ์การเรียนรู้จะต้องครอบคลุมสมรรถนะที่ต้องการ (2) กิจกรรมการเรียนรู้จะต้องครอบคลุมการทำงาน/ ปฏิบัติงาน และ(3) การวัดและประเมินผลจะต้องครอบคลุมการประเมินสมรรถนะที่กำหนด

ขั้นตอนการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงาน
	<p>2) วัตถุประสงค์ของการออกแบบและจัดทำแผนการสอน คือ การเตรียมการก่อนการสอน อันจะทำให้การสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและผู้เรียนเกิดการเรียนรู้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด เป็นการช่วยให้ครูไม่หลงทางและใช้เวลาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน แผนการสอนสะท้อนคุณภาพการคิดและการสอนของครู และเป็นเครื่องมือสำคัญในการปรับปรุงพัฒนางานของครูให้ดีขึ้น มีประสิทธิภาพมากขึ้น ครูมืออาชีพทุกคนจึงต้องให้ความสำคัญกับการจัดทำแผนการสอนในฐานะที่เป็นงานหลักของครู</p> <p>3) การออกแบบการเรียนการสอนเป็นงานที่ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการจัดทำ ครูจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานในศาสตร์การสอน และสามารถดึงความรู้จากศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบการเรียนรู้เฉพาะเรื่องได้อย่างเหมาะสม ผู้บริหารจำเป็นต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูมีการออกแบบการเรียนการสอนที่มีคุณภาพเหมาะสมกับผู้เรียน</p> <p>4) การออกแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะมีลักษณะพิเศษที่เพิ่มเติมจากการออกแบบการเรียนการสอนโดยทั่วไป เนื่องจากหลักสูตรฐานสมรรถนะมีเป้าหมายอยู่ที่การพัฒนาผู้เรียนให้สามารถทำงานได้ดีโดยใช้ความรู้ (K) ทักษะ (S) และเจตคติ/ คุณลักษณะ (A) ดังนั้นการจัดการเรียนรู้จึงต้องมีองค์ประกอบสำคัญที่ขาดไม่ได้ 2 ส่วน คือ 1) มีงานให้ปฏิบัติ 2) มีการลงมือทำ/ ปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)</p>

ช่วงที่ 3 การใช้หลักสูตรเพื่อพัฒนาผู้เรียนสู่สมรรถนะ

ขั้นตอนการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงาน
<p>1. ปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลบนฐานสมรรถนะ</p>	<p>ส่วนนี้ เป็นส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ได้เตรียมการ ซึ่งครูควรมีการดำเนินงานที่สำคัญๆ ดังนี้</p> <p>1) ครูดำเนินการสอนตามแผนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกที่ได้จัดเตรียมไว้ พร้อมทั้งมีการสังเกตผู้เรียน ทั้งนี้อาจจำเป็นต้องมีการปรับการ</p>

ขั้นตอนการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงาน
	<p>สอนตามแผนของตนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นขณะดำเนินการสอน</p> <p>2) ครูมีการประเมินเพื่อพัฒนาในระหว่างการเรียนรู้การสอน เพื่อดูความก้าวหน้าของผู้เรียน และให้ความช่วยเหลือผู้เรียน โดยใช้วิธีการต่าง ๆ ตามความเหมาะสมกับงาน เช่น ใช้การประเมินตามสภาพจริง ประเมินจากการปฏิบัติ จากชิ้นงาน จากแฟ้มสะสมผลงาน หรือ การประเมินตนเอง และการประเมินโดยเพื่อน</p> <p>3) ครูมีการประเมินรวบยอด เพื่อตัดสินผล ซึ่งต้องครอบคลุมสมรรถนะและผลลัพธ์การเรียนรู้ที่กำหนด และเป็นไปตามเกณฑ์ที่หลักสูตรกำหนด</p> <p>4) ครูมีการสังเกตการณ์สอนของครู และการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยผู้บริหาร เพื่อนครู คณาจารย์เทศก์ นักวิชาการจากภายนอก ตามความเหมาะสมกับโรงเรียน</p> <p>5) หลังการสอน ครูควรบันทึกข้อมูล เกี่ยวกับการสอนของตน รวมทั้งพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อนำไปใช้ปรับปรุงการสอนของตนต่อไป</p>
<p>2. การทบทวนการปฏิบัติการในห้องเรียนผ่านกระบวนการ CRC ร่วมกันในวง PLC</p>	<p>1) โรงเรียนควรจัดระบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเสริมหนุนการเรียนรู้ร่วมกันของครู ผู้บริหาร และบุคลากร เช่น การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community - PLC) ในโรงเรียน และจัดให้มีการสะท้อนผลเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน (Classroom Reflection to Change - CRC)</p> <p>2) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ของครู ผู้บริหาร และบุคลากร ให้กว้างขวางขึ้นอีก โรงเรียนควรส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ผ่าน Online Digital learning Platform ต่าง ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายอื่นๆ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาความคิดและพัฒนางานให้ก้าวหน้าต่อไป</p> <p>3) โรงเรียนควรพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลที่ได้จากครู และผู้สังเกตการสอน รวมทั้งจากวง PLC เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน ปรับปรุงหลักสูตร และการศึกษาวิจัยต่อไป</p>

ขั้นตอนการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงาน
3. การนำผลสะท้อนกลับไปพัฒนาการเรียนการสอน	<p>การทดลองนำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปใช้ในโรงเรียนและเก็บรวบรวมข้อมูลไว้อย่างเป็นระบบ จะช่วยให้ครู ผู้บริหาร และบุคลากรของโรงเรียน รวมทั้งผู้มีส่วนร่วม เครือข่าย และผู้สนใจ เห็นจุดอ่อน จุดแข็งของหลักสูตรซึ่งนำไปสู่การปรับปรุงหลักสูตร การเรียนการสอน และการวัดประเมินผลให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น ข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมไว้จะนำไปสู่โจทย์วิจัยต่าง ๆ ที่โรงเรียนอาจสนใจนำไปศึกษาวิจัย ทดลองต่อไป ซึ่งการวิจัยสามารถใช้กระบวนการประเมินเชิงพัฒนา (developmental evaluation) ซึ่งมีการเก็บรวบรวมข้อมูล และใช้ประโยชน์จากข้อมูลอย่างรวดเร็วทันการ หรืออาจทำวิจัยในลักษณะอื่นๆ เช่น การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) หรือการศึกษารายกรณี ตามความสนใจของครู และโรงเรียน</p>

ช่วงที่ 4 การนำผลการใช้หลักสูตรสู่การปรับปรุงกรอบหลักสูตรให้สมบูรณ์

ขั้นตอนการดำเนินงาน	แนวทางการดำเนินงาน
1. การปรับปรุงกรอบหลักสูตรให้สมบูรณ์	<p>1) รวบรวมข้อมูลสำคัญจากการดำเนินงานในทุกขั้นตอน สกัดข้อค้นพบ/ประเด็น</p> <p>สำคัญที่ได้จากการพัฒนาและทดลองใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะจากกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย</p> <p>2) ทบทวนกรอบหลักสูตรที่ได้จัดทำไว้และนำผลการดำเนินงานจากข้อ 1 มาใช้ในการปรับกรอบหลักสูตรให้เป็นหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะที่สมบูรณ์ขึ้น</p>
2. การสร้างการรับรู้ และความเข้าใจในหลักสูตร	<p>ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจในหลักสูตรสถานศึกษาที่ปรับแล้ว ให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้รับรู้และเข้าใจตรงกัน</p>

ส่วนที่ 3 ภาคผนวก

ภาคผนวกที่ 1: รายการสมรรถนะหลักสำหรับผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้มีการพัฒนา
ไว้แล้ว

- 1.1 รายการสมรรถนะหลัก 5 สมรรถนะ ของสำนักวิชาการและการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 1.2 รายการ 10 สมรรถนะหลัก ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
- 1.3 รายการ 7 สมรรถนะหลักและ 4 สมรรถนะในความฉลาดรู้พื้นฐาน (basic literacy)
ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
- 1.4 รายการ 6 สมรรถนะของโรงเรียนรุ่งอรุณ

ภาคผนวกที่ 2 : แบบฟอร์มการจัดทำกรอบหลักสูตรสถานศึกษาสมรรถนะ

ภาคผนวกที่ 3 : ตัวอย่างหลักสูตรสถานศึกษาสมรรถนะ ของโรงเรียนรุ่งอรุณ

ภาคผนวกที่ 4 : ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ

- 4.1 แบบฟอร์มการจัดทำแนวคิดหลักในการพัฒนาโรงเรียน(School concept)
ของโรงเรียนรุ่งอรุณ
- 4.2 ตัวอย่างตารางแสดงข้อมูลเพื่อพัฒนาบุคลากร